

Magdalena Pogońska-Pol

Uniwersytet Łódzki

ORCID ID: 0000-0001-7525-6260

OBLICZA WOJNY

TOM 9 • NARZĘDZIA WOJNY

ŁÓDŹ 2023 • ISBN 978-83-8331-372-6 • s. 335-352

<https://doi.org/10.18778/8331-372-6.13>

KONCEPCJA WSPÓLNEJ ARMII ARABSKIEJ LIGI PAŃSTW ARABSKICH Z 2015 R. JAKO NARZĘDZIA DO WALKI Z TERRORYZMEM

Streszczenie. W 2015 r. Liga Państw Arabskich powróciła za sprawą Egiptu do idei powołania wspólnych sił arabskich. Pomysł nie jest nową koncepcją, pierwszy raz pojawił się w latach pięćdziesiątych XX w. Na mocy Traktatu o Wspólnej Obronie i Współpracy Gospodarczej powołano Wspólną Radę Obrony jako gremium odpowiedzialne za koordynowanie militarnego wysiłku Arabów. Następnie LPA stała się reagować na konflikty zewnętrzne i rozwiązywać spory wewnątrzarabskie za pomocą pokojowych środków ich rozstrzygnięcia, mając na uwadze poszanowanie integralności terytorialnej krajów oraz jedność arabską. Zagrożenia, które pojawiły się w regionie, po zimnej wojnie, w tym terroryzm oraz skutki, jakie dla Bliskiego Wschodu przyniosły protesty społeczne zwane arabską wiosną – rozwój organizacji terrorystycznych, wojny domowe – doprowadziły do wznowienia rozmów na temat współpracy militarnej w walce z wyzwaniami. Na 26 Szczycie Arabskim w Szarm el-Szejk w marcu 2015 r. zaproponowano utworzenie wspólnych sił arabskich, będących siłami szybkiego reagowania. Zreformowano w tym celu strukturę organizacji i rozszerzono kompetencje Arabskiej Rady Pokoju i Bezpieczeństwa. Następnie wypracowano projekt porozumienia określający: cele, zadania, sposób działania oraz finansowania tych sił. Państwa arabskie pomimo początkowo pozytywnego podejścia do pomysłu podzieliły się w momencie opracowania tego dokumentu. Sprzeciw Arabii Saudyjskiej i państw Zatoki Perskiej doprowadził do zamrożenia tego projektu w czasie. Państwa te wybrały współpracę militarną na drodze zawierania koalicji *ad hoc*.

Słowa kluczowe: armia, Arabowie, wspólna armia arabska, Liga Państw Arabskich, Bliski Wschód, XXI w.

Idea powołania wspólnych arabskich sił zbrojnych lub zawarcia wielostronnego sojuszu militarnego, wzorem tych budowanych po II wojnie światowej przez USA czy ZSRR, nie jest nowym pomysłem na Bliskim Wschodzie. Liga Państw Arabskich (LPA) – powstała w 1945 r. organizacja regionalna – starała się wypracować mechanizmy, w tym dotyczące użycia wojska, które umożliwiłyby jej

skuteczne oddziaływanie w sytuacjach kryzysowych. Za pierwsze tego typu koalicyjne działanie można uznać stworzenie sił ochotniczych w 1948 r. – Arabskiej Armii Wyzwoleńczej. Formacja miała wspierać Arabów palestyńskich w walce z Żydami w schyłkowej fazie istnienia mandatu brytyjskiego. Nadzór z ramienia LPA nad ochotniczą armią sprawował Komitet Wojskowy składający się z przedstawicieli państw, które popierały ideę walki oraz zamierzały finansować siły¹. Wspomniany komitet nie stał się jednak elementem obecnym na stałe w strukturze LPA, a brak koordynacji działań okazał się jedną z przyczyn porażki regularnych armii Arabów w czasie pierwszej wojny arabsko-izraelskiej 1948–1949².

Po tej klęsce powrócono do idei szerszej współpracy militarnej państw członkowskich LPA. Debata wewnątrzarabska zaowocowała przyjęciem przez kraje członkowskie tej organizacji w Kairze 13 kwietnia 1950 r. porozumienia o wspólnej obronie i współpracy gospodarczej. Zgodnie z zawartym traktatem państwa arabskie, nawiązując do zapisów Karty Narodów Zjednoczonych oraz Paktu LPA, wskazywały m.in. na potrzebę zachowania bezpieczeństwa na Bliskim Wschodzie. Kluczowe w tym aspekcie wydają się zapisy artykułu drugiego owego dokumentu:

Umawiające się Państwa uznają każdy [akt] zbrojnej agresji skierowany przeciwko jednemu lub kilku z nich lub ich siłom zbrojnym za skierowany przeciwko nim wszystkim. Dlatego też, zgodnie z prawem do samoobrony, zobowiązują się indywidualnie i zbiorowo do niezwłocznego pójścia z pomocą państwu lub państwom, przeciwko którym dokonano takiego aktu agresji, oraz do natychmiastowego podjęcia indywidualnie i wspólnie wszystkich dostępnych kroków, w tym użycia siły zbrojnej, w celu odparcia agresji i przywrócenia bezpieczeństwa i pokoju. Zgodnie z artykułem 6 Paktu Ligi Państw Arabskich i artykułem 51 Karty Narodów Zjednoczonych Rada Ligi Państw Arabskich i Rada Bezpieczeństwa ONZ zostaną powiadomione o takim akcie agresji oraz środkach i procedurach zastosowanych w celu jego zwalczania³.

¹ *Vide*: M. POGOŃSKA-POL, *Fauzi al-Kawukdzi i Abd al-Kadir al-Husajni w walce o niepodległość Palestyny*, „Acta Universitatis Lodzensis. Folia Historica” 2019, t. 105, s. 195–211; R. YITZHAK, *The Question of Arab Solidarity in the 1948 War: Political Interest Versus Military Considerations*, „Mediterranean Quarterly” 2008, vol. 19, no. 2, s. 20–21.

² Pierwsza wojna arabsko-izraelska doczekała się bogatej literatury przedmiotu, *vide*: B. MORRIS, *1948. A History of the First Arab-Israeli War*, New Haven 2009; A. SHLOMO, *Israeli Air Force Operations in the 1948 War: Israeli Winter Offensive Operation Horev, 22 December 1948 – 7 January 1949*, West Midlands 2015; D. TAL, *War in Palestine 1948. Strategy and Diplomacy*, London–New York 2004; M.A. TESSLER, *A History of the Israeli-Palestinian Conflict*, Bloomington–Indianapolis 1994.

³ *Joint Defence and Economic Cooperation Treaty Between the States of the Arab League*, „Middle East Journal” 1952, vol. 6, no. 2, s. 238.

Ponadto z traktatu wynikało, że: „W razie zagrożenia wojną lub zaistnienia niebezpieczeństwa międzynarodowego umawiające się Państwa przystąpią niezwłocznie do ujednoczenia swoich planów i środków obronnych, stosownie do sytuacji” (art. 3). A także, iż: „Umawiające się Państwa, pragnąc w pełni urzeczywistnić powyższe zobowiązania i skutecznie je wykonać, będą współpracować w celu konsolidacji i koordynacji swoich sił zbrojnych oraz wezmą udział, stosownie do swoich środków i potrzeb, w przygotowaniu indywidualnych i zbiorowych środków obrony do odparcia wspomnianej zbrojnej agresji” (art. 4)⁴. Za realizację powyższych zapisów miała być odpowiedzialna Wspólna Rada Obrony (Arab Common Defence Council, Arab Defence Council, Joint Defence Council). W skład tego gremium wchodziłi ministrowie spraw zagranicznych oraz obrony lub ich przedstawiciele. Wsparcie dla rady stanowiła Stała Komisja Wojskowa (Arab Permanent Military Commission) złożona z przedstawicieli Sztabów Generalnych państw sygnatariuszy układu. Szczegółowe wytyczne dotyczące kompetencji komisji określone zostały w aneksie wojskowym będącym dodatkiem do porozumienia. Do jej zadań należało: opracowywanie we współpracy ze Wspólną Radą Obrony planów na wypadek agresji lub pojawienia się niebezpieczeństwa; przedstawianie propozycji rozwoju i wzrostu efektywności sił państw arabskich adekwatnej do możliwości militarnych sygnatariuszy; proponowanie rozwiązań dotyczących wykorzystania arabskich zasobów naturalnych w celu zwiększenia skuteczności obronnej; organizowanie wymiany myśli szkoleniowej w celu wypracowania wspólnych planów obrony oraz umożliwienie połączonych ćwiczeń wojskowych⁵. Procedura wskazana powyżej odpowiadała rozwiązaniom przyjętym w ramach Paktu Północnoatlantyckiego, jednak nie została wcielona w życie. Wypracowanie rozwiązań będących realizacją traktatu w kwestii zacieśniania współpracy wojskowej okazało się niemożliwe. Wynikać to mogło, jak wskazuje Farah Dakhlallah, z próby wypracowania „autonomicznego” modelu regionalnej współpracy wojskowej, który opierał się na antykolonializmie i braku sojuszy, tym samym odrzucając koncepcję, w której gwarantem bezpieczeństwa stawało się supermocarstwo⁶.

⁴ *Ibidem*, s. 239.

⁵ *Ibidem*.

⁶ F. DAKHLALLAH, *The League of Arab States and Regional Security: Towards an Arab Security Community?*, „British Journal of Middle Eastern Studies” 2012, vol. 29, no. 3, s. 399; A. ACHARYA, *Regional Military-Security Cooperation in the Third World: A Conceptual Analysis of the Relevance and Limitations of ASEAN (Association of Southeast Asian Nations)*, „Journal of Peace Research” 1992, vol. 29, no. 1, s. 7.

Brak zgody na większą integrację militarną wiązał się również z pojawieniem się konkurencyjnej myśli do regionalizmu, bliższej Arabom, jakim był arabski nacjonalizm, propagowany przez przywódcę Egiptu Gamalę Nasera. Te egipskie idee oddziaływały na elity rządzące i społeczeństwa w wielu krajach arabskich, miały również wpływ na zmiany władzy. Regionalna niestabilność – zamach stanu w Iraku (1958), chaos w Libanie (1958) i Jordanii pod koniec lat pięćdziesiątych, saudyjsko-egipska wojna zastępcza w Jemenie (1962–1967) stanowiły czynniki, które ograniczały możliwość budowania wspólnych struktur wojskowych. Państwa arabskie były wobec siebie nieufne, często miały rozbieżne interesy, przynależały również do dwóch bloków zimnowojennych, co dodatkowo komplikowało sytuację. Skutkiem czego – zgodnie z traktatem – LPA w celu zażegnania konfliktów w pierwszym rządzie podejmować się miała mediacji, kierując się przy tym nadrzędną zasadą: arabskiej jedności⁷. W ramach swoich działań Liga podjęła misję w Kuwejcie w 1961 r.⁸

Przełomowy pod względem wspólnego planowania wojskowego okazał się rok 1964, kiedy to prezydent Egiptu, widząc zagrożenie płynące z izraelskiego planu wodnego⁹, skłonił kraje arabskie do debaty nad wspólnym dowództwem wojskowym państw arabskich. Wprawdzie już w lutym 1959 r. zobowiązano Stałą Komisję Wojskową LPA do przygotowania arabskiego planu działania na każdą zaistniałą okoliczność. Następnie na kolejnych spotkaniach doprecyzowano arabskie stanowisko, a zarazem odpowiedź na działania izraelskie. Zakładano konieczność podjęcia wspólnej operacji militarnej, gdyby potyczki na liniach rozejmowych przybierały na intensywności. Skuteczność arabskiej odpowiedzi łączono z koniecznością skoordynowania sił, w związku z tym zakładano dwuletni okres przygotowawczy dla armii. W konsekwencji Wspólna Rada Obrony na spotkaniu w czerwcu 1961 r. w celu realizacji

⁷ L. KRÖNING, *The Arab League and the Arab Spring. Strategic Reconfiguration in Response to New Security Challenges*, praca doktorska pod kierunkiem Bertranda Badie, 2013, s. 13.

⁸ Wysłano około 33 000 żołnierzy głównie z Egiptu, w mniejszym stopniu z Syrii, Arabii Saudyjskiej, Jordanii, Sudanu i Tunezji, aby ochronić Kuwejt przez agresją Iraku. Szczegóły dotyczące kryzysu oraz działania LPA, *vide*: R. BANIA, *Kuwejt w polityce Wielkiej Brytanii w latach 1958–1968*, Łódź 2009, s. 216–312; H. HASSOUNA, *The League of Arab States and Regional Disputes: A Study of Middle East Conflict*, New York 1975.

⁹ Izraelski plan wykorzystania rzek Jarmuk, Jordan i Litanii do nawadniania Pustyni Negew. Stanowił zagrożenie dla państw arabskich, które również korzystały z tych rezerwuarów wodnych. *Vide*: M. SHEMESH, *Prelude to the Six-Day War: The Arab Israeli Struggle Over Water Resources*, „Israel Studies” 2004, vol. 9, no. 3, s. 1–45.

adekwatniej odpowiedzi militarnej zaleciła powołanie wspólnego dowództwa państw arabskich. Te wytyczne wymagały jednak akceptacji członków LPA, a ta była trudna do osiągnięcia. W grudniu 1963 r. na spotkaniu szefów sztabów państw arabskich wezwano ponownie do powołania wspólnego sztabu oraz delegowania do niego ok. 60 oficerów. Jednak debata przeniosła się za sprawą Nasera na szczyt LPA¹⁰, który odbył się w Kairze w styczniu 1964 r. Zdecydowano tam o powołaniu wspólnego arabskiego dowództwa (Joint Arab Command, United Arab Command). Na czele tego gremium stanął egipski generał Ali Amir¹¹.

Testem współpracy Arabów w ramach dowództwa stały się wydarzenia będące następstwem podjętej przez Izrael jesienią 1966 r. operacji na Zachodnim Brzegu Jordanu¹². Skłoniły one króla Jordanii Husajna do podporządkowania armii w ramach Zjednoczonego Arabskiego Dowództwa. Jednak w czasie wojny z czerwca 1967 r. okazało się, że ta formuła nie sprawdziła się i doprowadziła do wielowymiarowej w skutkach porażki państw arabskich sąsiadujących z Izraelem. Zakończyło to formułę wspólnego dowództwa. LPA udało się natomiast sformowanie wielostronnych sił, misji na wzór ONZ w Libanie w 1976 r. (Arabskie Siły Pokojowe, następnie Odstraszające, Arab Deterrent Force). Choć i tutaj należy zaznaczyć, że powstanie sił pokojowych LPA (tzw. Zielone Hełmy) wiązało się raczej z obawami pozostałych państw arabskich związanymi z wkroczeniem do Libanu wojsk syryjskich, niż z chęcią tworzenia takich sił pośród państw członkowskich LPA. W przeciwieństwie do ONZ budowanie sił pokojowych nie stało się jednak stałą praktyką Ligi¹³.

Biorąc pod uwagę powyższe, można stwierdzić, że do zbliżania się stanowisk państw arabskich, jeśli idzie o budowanie wspólnych struktur wojskowych, dochodziło wówczas, gdy w regionie pojawiała się niestabilność, przy czym

¹⁰ Wzięły w nim udział: Irak, Syria, Liban, Jordania, Kuwejt, Jemen, Arabia Saudyjska, Zjednoczona Republika Arabska (Egipt), Sudan, Libia, Algieria, Tunezja i Maroko.

¹¹ M. SHEMESH, *op. cit.*, s. 12–16.

¹² Podjęta przez siły izraelskie operacja stanowić miała odwet za domniemany atak bojowników OWP przeprowadzony z terytorium Jordanii, w okolicach Hebronu, znany także jako atak na Samu. Działania izraelskie stały się przedmiotem posiedzenia Rady Bezpieczeństwa ONZ, na podstawie którego możemy określić ich przebieg, *vide: Thirteen Hundred and Twentieth Meeting, Held in New York, on Wednesday, 16 November 1966, at 11 a.m.*, S/PV.1320, <https://www.un.org/unispal/document/auto-insert-185270/> (dostęp: 10 V 2023).

¹³ *Arab Summit Statement*, <https://www.cia.gov/readingroom/docs/LOC-HAK-172-3-11-5.pdf> (dostęp: 5 VI 2020).

zazwyczaj wtedy, kiedy były to zagrożenia zewnętrzne. W czasie tzw. zimnej wojny do współpracy skłaniały sąsiedztwo Izraela oraz obawy związane z mocarstwami kolonialnymi. Po jej zakończeniu do wyzwań dla środowiska międzynarodowego, w tym także dla państwa arabskich tworzących Ligę, dołączył terroryzm. Jednak organizacja nie miała większych możliwości instytucjonalnych, aby się z tym nowym wyzwaniem mierzyć. Wybuch kolejnego powstania palestyńskiego (II intifada, 2000), atak na World Trade Center (2001) oraz wojna prewencyjna USA w Afganistanie i w Iraku przyczyniły się do prób reformowania Ligi w taki sposób, aby mogła skutecznie realizować działania na rzecz arabskiego bezpieczeństwa narodowego. W 2004 r. państwa członkowskie przyjęły „dokument o solidarności”, w którym zobowiązały się do podejmowania wspólnych decyzji (nie użyto słowa „integracja”) w tym zakresie¹⁴. Na kolejnych szczytach (2005–2007) wprowadzono zmiany, m.in. w zapisie art. 6 statutu Ligi, w którym zniesiono regułę jednomyślności państw członkowskich w czasie podejmowania decyzji dotyczących agresji, zastępując ją zasadą konsensusu. W przypadku braku możliwości jego osiągnięcia rozstrzygające miało być głosowanie, w którym dla poparcia projektu wymagane było uzyskanie 2/3 głosów. Powołano Arabską Radę Pokoju i Bezpieczeństwa, mającą rozstrzygać spory między państwami członkowskimi oraz wypracowywać zalecenia dotyczące zagrożeń dla arabskiego bezpieczeństwa narodowego. Wprawdzie nadal koncentrowano się na konfliktach międzypaństwowych, ale przedmiotem zainteresowania tego gremium był również terroryzm. Rada mogła zaproponować powstanie arabskich sił o charakterze pokojowym, jeśli uznała, że sytuacja tego wymaga¹⁵. Decyzje reformujące LPA miały na celu poprawienie skuteczności jej działań.

Do kwestii szerszej współpracy w ramach bezpieczeństwa powrócono w drugiej dekadzie XXI w. W przypadku koncepcji z 2015 r. można wskazać kilka takich czynników, które skłoniły członków LPA do dyskusji. Na przełomie 2010 i 2011 r. Bliski Wschód stał się teatrem wystąpień społecznych

¹⁴ *Tunis Declaration Issued at the 16th Session of the Arab Summit, Held in Tunis on May 22–23, 2004*, https://www2.ohchr.org/english/law/compilation_democracy/league.htm (dostęp: 5 VI 2020).

¹⁵ *بيير علا نعالو ملسلا سلجم عاشنا رارق*, <http://www.lasportal.org/ar/legalnetwork/Documents/%D8%A7%D9%84%D9%86%D8%B8%D8%A7%D9%85%20%D8%A7%D9%84%D8%A3%D8%B3%D8%A7%D8%B3%D9%8A%20%D9%84%D9%85%D8%AC%D9%84%D8%B3%20%D8%A7%D9%84%D8%B3%D9%84%D9%85%20%D9%88%D8%A7%D9%84%D8%A3%D9%85%D9%86%20%D8%A7%D9%84%D8%B9%D8%B1%D8%A8%D9%8A.pdf> (dostęp: 5 VI 2020).

spowodowanych skutkami globalnego kryzysu. Ludność domagała się poprawy warunków ekonomicznych, a także zwiększenia wpływu na sposób sprawowania władzy. Przełożyło się to na zmniejszenie stabilności wewnętrznej wielu państw regionu, upadku rządzących reżimów autorytarnych, jak również wojen domowych. Zmiany zaszły w większości państw arabskich, ale kluczowe znaczenie miały te w Iraku, Libii, Tunezji, Syrii i Jemenie. Zachwiały bowiem kruchą równowagą w regionie, ułatwiły rozwój organizacji terrorystycznych i doprowadziły do znacznego wzrostu roli Iranu, wspierającego finansowo te grupy¹⁶. Jednym z poważniejszych zagrożeń dla regionu stał się ponownie terrorizm. W tym miejscu należy wskazać, że państwa Bliskiego Wschodu borykały się działalnością organizacji terrorystycznych od XX w., jednak odkąd pojawiła się Al-Kaida i przyniosła nową jakość, jeśli idzie o działalność tego typu grup, terroryści na stałe zostali wpisani do katalogu zagrożeń. W Iraku prowadzono operację przeciwko tzw. Państwu Islamskiemu¹⁷, które w 2014 r. opanowało znaczną część kraju, włącznie z Mosulem, a także obszar sąsiedniej Syrii. W tym państwie od 2011 r. toczyła się wojna domowa, podobnie w Libii, gdzie różne frakcje walczyły z organizacjami ekstremistycznymi o władzę, w Jemenie zaś koalicja¹⁸ pod wodzą Arabii Saudyjskiej rozpoczęła naloty na pozycje Huti po tym, jak bojownicy opanowali miasto Aden. LPA musiała się odnieść do tych konfliktów, działalności terrorystów i ekstremistów. Należało także odpowiedzieć na pytanie o zakres kompetencji, możliwość interwencji w wewnętrzne konflikty w państwach arabskich, także tej o charakterze militarnym. Nie było to proste, bowiem z paktu Ligi i umowy z 1950 r. wynika

¹⁶ Więcej o tzw. Arabskiej wiosnie *vide: The New Middle East, Protest and Revolution in the Arab World*, ed. F.A. GERGES, New York 2014; *Arab Spring in Egypt, Revolution and Beyond*, ed. B. KORANY, R. EL-MAHDI, Cairo–New York 2012; J. ZDANOWSKI, *Bliski Wschód 2011: bunt czy rewolucja*, Kraków 2011; *Arabska Wiosna w Afryce Północnej. Przyczyny, przebieg, skutki*, red. E. SZCZEPANKIEWICZ-RUDZKA, Kraków 2014.

¹⁷ Państwo Islamskie – organizacja powstała w 1999 r. w Iraku. Została założona przez Abu Musaba az-Zarkawiego (jej nazwa i przynależność ewaluowała). W kwietniu 2010 r. na jej czele stanął Abu Bakra al-Baghdadi; wówczas rozpoczęła swoją ekspansję. Ogłosiła się nowym kalifatem, odwołując do najistotniejszych idei islamizmu, czym zyskała duże grono zwolenników, a tym samym stała się zagrożeniem dla państw na Bliskim Wschodzie. J. ZDANOWSKI, *Państwo Islamskie w Iraku i Syrii (ISIS) a ład światowy*, „Krakowskie Studia Międzynarodowe” 2018, t. 15, nr 3, s. 262–264.

¹⁸ Operację nad Jemenem prowadziły w tym czasie: Egipt, Kuwejt, Bahrajn, Katar, Jordania, Sudan, Maroko i Pakistan.

poszanowanie zasady suwerenności i nieingerencji w sprawy wewnętrzne państw członkowskich¹⁹.

Idea powołania wspólnych sił stała się wypadkową sytuacji, w jakiej znalazł się Bliski Wschód w 2015 r. Pomysł powołania wspólnej armii znowu pojawił się wśród państw arabskich za sprawą oświadczenia sekretariatu LPA ze stycznia 2015 r., które zostało podchwyczone przez prezydenta Egiptu Abd al-Fattaha Sisiego. Egipski polityk w lutym zasugerował konieczność powołania regionalnych sił zbrojnych do walki z terroryzmem. Egipcjanie widzieli swój kraj jako ostoję stabilności w targanym wstrząsami, konfliktami i zamachami terrorystycznymi regionie. Ich przesłanie dla międzynarodowej opinii koncentrowało się w pierwszym rzędzie na walce z terroryzmem. Takie były tezy egipskiego przywódcy w czasie przemówień w ONZ w 2014 i 2015 r. Podkreślał on: „Terroryzm jest dziś bardziej rozpowszechniony, a to zagraża całej ludzkości (...) To uciążliwość tego wieku”, dodając, że Egipt „będzie kontynuował wysiłki, jak zawsze, aby stać się kamieniem węgielnym stabilności na Bliskim Wschodzie”²⁰. Egipt widział Bliski Wschód jako obszar podlegający fragmentaryzacji, czemu chciał zapobiegać poprzez forsowanie idei państwa, bo to właśnie ono uznane zostało za podstawę stabilizacji. Za upadek instytucji państwowych w dużej mierze obwiniał prezydent tego kraju organizacje terrorystyczne. Stąd jednym z nadrzędnych celów egipskiej polityki zagranicznej stała się walka z terroryzmem²¹. W związku z czym Sisi zaproponował następujące rozwiązania:

- 1) walka z wszystkimi organizacjami terrorystycznymi, bo tylko to może przynieść sukces;
- 2) konfrontacja z terroryzmem powinna mieć charakter wielopłaszczyznowej walki z finansowaniem, uzbrojeniem, wsparciem politycznym i ideologicznym;
- 3) pozbawienie grup ekstremistycznych możliwości werbowania członków;
- 4) jedność arabska w zakresie zwalczania zjawiska²².

Ponadto wojna z terroryzmem powinna nie tylko mieć charakter regionalny, lecz także być prowadzona w ramach militarnej współpracy państw Bliskiego

¹⁹ O polityce LPA wobec państw w czasie tzw. arabskiej wiosny *vide*: R. IBRAHIM, *Regional Organisation and Internal Conflict: The Arab League and the Arab Spring*, [w:] *BCP Papers*, vol. 4, no. 2.

²⁰ *Statement by the President of the Arab Republic of Egypt Before the 71st Session of the General Assembly*, https://gadebate.un.org/sites/default/files/gastatements/71/71_EG_en.pdf (dostęp: 11 XI 2017).

²¹ M. POGOŃSKA-POL, *Egipska wizja bezpieczeństwa regionalnego*, [w:] *System bezpieczeństwa zbrojowego w XXI wieku*, red. B. BISKORSKA, A.M. ZARĘBA, Lublin 2018, s. 181–194.

²² *Statement by President Abdel Fattah El Sisi at Arab-Islamic-American Summit*, Riyadh, 21/5/2017, <https://www.sis.gov.eg/Story/113123?lang=en-us> (dostęp: 10 VI 2022).

Wschodu. Te poglądy zostały przeniesione na forum LPA, a szczególnie wiara, że narzędziem do zwalczania tego zagrożenia była współpraca militarna. Na marginesie należy wspomnieć, że Sisi walczył również na Półwyspie Synaj z organizacjami, które określał mianem terrorystycznych, i długo nie mógł opanować sytuacji w tej części państwa²³.

Sekretarz generalny LPA Nabil El-Araby wezwał na szczycie arabskich ministrów spraw zagranicznych (9 marca 2015) w Kairze do budowania wspólnych sił, które byłyby przeznaczone do walki z terroryzmem, realizacji misji pokojowych oraz ochrony ludności cywilnej. Z jego wypowiedzi jasno wynikało, że jest to inicjatywa egipska i że zostanie przedstawiona na planowanym pod koniec miesiąca szczycie LPA. W czasie spotkania ministrów pozytywnie do sprawy odniósł się reprezentujący Jordanię minister Nasser Gouda²⁴.

Szczyt przywódców państw członkowskich LPA odbył się w dniach 28–29 marca 2015 r. w egipskim kurorcie Szarm el-Szejk pod przewodnictwem Egiptu. Wzięli w nim udział przedstawiciele wszystkich państw członkowskich organizacji z wyjątkiem Syrii. Do osiągnięć spotkania należy zaliczyć zmiany obowiązującego statutu LPA w zakresie struktury organizacji oraz jej celów. Jeśli idzie zaś o bezpieczeństwo, wśród zadań Ligi znalazła się współpraca nie tylko w wymiarze politycznym, ale zapisano ją jako: wojskową i bezpieczeństwa (art. 3). Państwa członkowskie powinny również kooperować w zakresie zwalczania wszelkich form terroryzmu oraz jego przejawów, a także źródeł finansowania. Jako jeden z oficjalnych organów pojawiła się Rada Pokoju i Bezpieczeństwa, której pozycję wzmocniono, nadając jej charakter stały²⁵.

W czasie spotkania Egipt przedstawił projekt uchwały odnoszącej się do powołania wspólnych sił arabskich, która następnie została poddana dyskusji²⁶. Wyniki debaty znalazły odzwierciedlenie w oficjalnym komunikacie

²³ Należą do nich m.in.: Harakat Sawa'd Misr, Ansar Bayt al-Maqadis (ta organizacja podporządkowała się Państwu Islamskiemu), K. CZORNIK, *Intensyfikacja autorytaryzmu wojskowego w Egipcie w okresie prezydentury generała Abd Al-Fattaha As-Sisiego*, „Studia Polityczne” 2022, t. 50, nr 3, s. 67–68.

²⁴ *Arab League Secretary-General Call for Joint Arab Force*, <https://english.ahram.org.eg/NewsContent/1/64/124844/Egypt/Politics-/Arab-League-secretarygeneral-calls-for-joint-Arab-.aspx> (dostęp: 17 VIII 2022).

²⁵ *League of Arab States Discusses Proposed Amendments to Its Charter*, <https://cihrs.org/league-of-arab-states-discusses-proposed-amendments-to-its-charter/?lang=en> (dostęp: 17 VIII 2022).

²⁶ A. SOLIMAN, *All Eyes for Yemen, Joint Arab Military Forces at Sharm El-Sheikh Arab Summit*, <https://english.ahram.org.eg/NewsContent/1/64/126412/Egypt/Politics-/All-eyes-on-Yemen,-joint-Arab-military-forces-at-S.aspx> (dostęp: 11 VI 2022).

z 26 Szczytu LPA, w którym wskazuje się na konieczność powołania sił będących w stanie stawić czoło pojawiającym się zagrożeniom²⁷. Ze wspólnych konkluzji wynika, że państwa arabskie powinny:

- 1) wezwać społeczność międzynarodową do pomocy w walce z regionalnym terroryzmem;
- 2) wzmocnić i zwiększyć wymianę informacji wywiadu arabskiego, współpracę sądową i koordynację wojskową między krajami, aby zbudować kompleksowe regionalne podejście do postępowania z terroryzmem;
- 3) bezkrytycznie identyfikować grupy terrorystyczne zgodnie z ich ekstremistyczną ideologią i odmawiać im całkowicie prawa do powiązania ich działalności z islamem²⁸.

Na zakończenie szczytu prezydent Egiptu ogłosił wypracowanie wspólnego stanowiska państw odnośnie do wspólnych sił. Określone zostały mianem sił szybkiego reagowania, zdolnych do szybkiej i skutecznej odpowiedzi na sytuacje kryzysowe w regionie. Szczegóły miały zostać opracowane w ciągu miesiąca na spotkaniach pod auspicjami szefów sztabów państw członkowskich. Z informacji prasowych wynikało, że zakładano liczebność na 40 000 żołnierzy (w tym komponent lądowy: 35 000, morski: 5000, lotniczy: 500–1000). Wojsko to podejmowałoby misję tylko na wniosek rządów, a udział w nim miał mieć charakter dobrowolny. Zgoda członków LPA na rozpoczęcie prac nad formowaniem takich sił nie była oczywista. Spodziewano się krytycznego stanowiska władz Iraku, jednak prezydent Fuad Mausem poparł ten pomysł oraz stwierdził: „Arabskie siły zbrojne do walki z terroryzmem to istotna kwestia dla każdego państwa arabskiego wzywającego pomoc wojskową (...) Mamy zasoby ludzkie i bojowników w Iraku i możemy nawet przyczynić się do utworzenia tych sił”²⁹. Minister spraw zagranicznych tego kraju Ibrahim Al-Jaafari zwrócił zaś uwagę na potrzebę przeprowadzenia szerszych konsultacji dotyczących tego projektu. Nie podważał wprawdzie konieczności jego budowania, ale widział niezbędną szerszą debatę, m.in. z wojskowymi irackimi, mającymi duże doświadczenia,

²⁷ *Final Communiqué of the 26th Summit of the League of Arab States Sharm el-Sheikh*, Egypt 9 Jumada II, 1436, <https://www.saudiembassy.net/statements/final-communication-%E2%80%8E26th-arab-league-summit> (dostęp: 17 XI 2023).

²⁸ O. SHEIRA, M. AMMASH, *Arab League Summit Report*, https://www.files.ethz.ch/isn/189985/Arab-League-Summit-Report_GPoT_PU10.pdf (dostęp: 17 V 2022).

²⁹ Cit. per: A. SOLIMAN, *op. cit.*

jeśli idzie o prowadzenie wojny³⁰. Wsparcia dla powstających sił udzielało Maroko³¹. W ograniczonym zakresie w projekcie wspólnej armii chcieli uczestniczyć Algierczycy. Minister spraw zagranicznych tego kraju Ramtane Lamamra zapowiedział wsparcie w zakresie logistyki. Wykluczał jednocześnie możliwość zaangażowania algierskich sił poza granicami kraju. Wynikało to z zagrożeń, z jakimi już od lat dziewięćdziesiątych XX w. mierzy się państwo – grupy terrorystyczne, szczególnie Al-Kaida, operują od tego czasu na obszarze Algierii. Ponadto niestabilność sąsiadów – Tunezji, Mali i Nigru powoduje, że wojsko algierskie musiało być skoncentrowane na własnym obszarze³². Jordania poparła rezolucję i akceptowała ideę powołania sił, lecz nie deklarowała stopnia własnego zaangażowania, które uzależniała od ustaleń LPA. Należy jednak zauważyć, że podobnie jak Egipt koncentrowała się na wykorzystaniu tych sił do walki z terroryzmem³³. Natomiast Arabia Saudyjska, która zgodziła się co do znaczenia utworzenia połączonych sił, stwierdziła, że kwestia ta wymaga dalszych negocjacji i rozmów³⁴. Z egipskiego punktu widzenia takie rozwiązanie umożliwiłoby współpracę w ograniczaniu toczących się konfliktów na Bliskim Wschodzie: Jemenie, Iraku i Libii. Były zastępca szefa sztabu armii egipskiej Mohamed Ali Bilal twierdził, że siły, które prowadziły równoległe do odbywającego się szczytu operację „Decisive Storm” w Jemenie, mogłyby się stać początkiem planowanych sił szybkiego reagowania. Widział przyszłą wspólną armię składającą się z dwóch elementów: wspólnego dowództwa i wojsk ćwiczących we własnych krajach. Takie propozycje nie były niczym nowym na Bliskim Wschodzie; plany takie już się pojawiały, lecz nie udało się ich zrealizować. Ponadto Mohamed Ali Bilal odrzucał możliwość szerszego zaangażowania się pozostałych członków Ligi poza tymi, którzy już prowadzą operację w Jemenie. Zakładał sceptyczne podejście Iraku, przypominał, że Syria została zawieszona

³⁰ S. AL-GAMAL, *More Consultation Was Needed Before Announcing Joint Arab Force*, Iraqi FM, <https://english.ahram.org.eg/NewsContent/1/64/126560/Egypt/Politics-/INTERVIEW-More-consultation-was-needed-before-anno.aspx> (dostęp: 11 V 2022).

³¹ S. AL-GAMAL, *Arab Joint Force to Be Dissuasive*, Moroccan FM, <https://english.ahram.org.eg/NewsContent/2/8/126577/World/Region/INTERVIEW-Arab-joint-force-to-be-dissuasive-Morocc.aspx> (dostęp: 11 V 2022).

³² M. BENLAKEHAL, *Algerian Support for Arab Military Would Be 'Limited'*, <https://www.newarab.com/analysis/algerian-support-joint-arab-military-would-be-limited> (dostęp: 10 VI 2022).

³³ K. MALKAWI, *Feasibility of Planned Pan-Arab Force Depends on Details*, <https://jordantimes.com/news/local/feasibility-planned-pan-arab-force-depends-details%E2%80%9999> (dostęp: 6 X 2020).

³⁴ A. SOLIMAN, *op. cit.*

w prawach członkowskich, a brak stabilności politycznej (dwuwładza) w Libii ogranicza możliwość podjęcia debaty. Natomiast minister spraw zagranicznych Algierii Ramtane Lamamra dostrzegł konieczność zapoznania się z aspektami prawnymi, politycznymi i logistycznymi, jeśli idzie o nowe siły. Duży wpływ na ich funkcjonowanie będą miały relacje między państwami je tworzącymi. Należało uwzględnić konflikty, np. pomiędzy Algierią i Maroko o Saharę Zachodnią. Jednak można też podać przykład współpracy pomimo rozbieżności politycznych między państwami – Egipt i Katar³⁵, które biorą udział w operacji w Jemenie. Duży sceptycyzm co do możliwości skutecznego powołania sił wyraził były wiceminister spraw zagranicznych Egiptu Hany Khallaf. Polityk wskazywał na ogólność przedstawionego projektu. Zwrócił uwagę na brak mechanizmów oceny sytuacji, która umożliwiałaby interwencję³⁶ – kiedy mamy do czynienia ze stanem pogorszenia się bezpieczeństwa wewnętrznego danego państwa, a kiedy już z zagrożeniem dla arabskiego bezpieczeństwa narodowego. Nie mniej istotne wydaje się również samo pojęcie terroryzmu, skoro te siły mają stanowić wspólne narzędzie państw arabskich do jego zwalczania. Wprawdzie od 1998 r. istnieje definicja terroryzmu (zawarta w Arabskiej Konwencji Zwalczania Terroryzmu):

każdy akt lub groźba użycia przemocy, bez względu na jego motywy lub cele, mający na celu propagowanie indywidualnego lub zbiorowego programu przestępczego i mający na celu sianie paniki wśród ludzi, wzbudzanie strachu poprzez wyrządzenie im krzywdy lub narażanie ich życia, wolności lub bezpieczeństwa, lub zmierzające do wyrządzenia szkody w środowisku lub w publicznych lub prywatnych instalacjach lub mieniu, lub do ich okupowania lub przejęcia, lub mające na celu narażenie zasobów krajowych³⁷.

³⁵ Obalenie prezydenta Egiptu Hosniego Mubaraka (2011) doprowadziło do współpracy Kataru i Bractwa Muzułmańskiego. Jednak zamach stanu z 2013 r. przerwał te kontakty. Kair uznał Katar za państwo wspierające terroryzm. Ponadto reżim podjął decyzję o uwięzieniu dziennikarzy stacji Al-Jazeera. Część uciekinierów z Egiptu po przewrocie schroniła się w tym kraju. Obie strony ścierają się w Libii, gdzie popierają przeciwstawne obozy. Egipcjanie oskarżają Katar o ingerowanie w sprawy wewnętrzne państw regionu, a co za tym idzie, z punktu widzenia Kairu, o wspieranie sił zagrażających arabskiemu bezpieczeństwu narodowemu. P. OSIEWICZ, *Stanowiska wybranych państw Bliskiego Wschodu wobec zmian politycznych w Egipcie. Wpływ na obecny stan stosunków dwustronnych*, „Przegląd Strategiczny” 2015, nr 8, s. 166–167.

³⁶ H. AFIFY, *Many Challenges Facing Proposed Joint Arab Military Force*, <https://www.madamasr.com/en/2015/03/29/feature/politics/many-challenges-facing-proposed-joint-arab-military-force/9> (dostęp: 13 III 2022).

³⁷ *The Arab Convention for the Suppression of Terrorism*, https://www.unodc.org/images/tldb-f/conv_arab_terrorism.en.pdf (dostęp: 10 VI 2022).

Jednak każde z państw inaczej określa to zjawisko, np. Egipt i Arabia Saudyjska mianem organizacji terrorystycznej określa Bractwo Muzułmańskie, innego zdania w tym zakresie jest zaś Katar. W tym miejscu należy zauważyć, że bardzo trudne będzie przewyciężanie animozji pomiędzy państwami arabskimi mającymi różne interesy.

W drugiej połowie kwietnia 2015 r. w stolicy Egiptu odbyło się, zgodnie z planem przedstawionym przez sekretarza generalnego LPA, spotkanie szefów sztabów w celu skonkretyzowania planów związanych ze wspólnymi siłami. Miało ono charakter sondażowy i nie zakończyło się wypracowaniem wspólnego dokumentu. W dniach 23–24 maja w Kairze odbył się drugi zjazd szefów sztabów lub ich przedstawicieli, w którym wzięło udział 21 delegacji (jedynym nieobecnym była Syria). Na spotkaniu, któremu przewodniczył egipski szef sztabu gen. Mahmoud Higazi, wypracowano szkielec protokołu, który zostanie przekazany następnie do Wspólnej Rady Obrony. Z projektu wynikało, że będą one wykorzystywane do operacji utrzymania pokoju, wsparcia dla misji humanitarnych oraz ochrony ludności cywilnej. Przewidziano cztery poziomy dowodzenia, w tym dwa o charakterze stałym – Najwyższa Rada Obrony i Rada Szefów Sztabów. Ponadto wspólne Dowództwo Generalne oraz Dowództwo Polowe – określane do każdej misji. Na czele wspólnego dowództwa będzie stał dowódca generalny pełniący funkcję przez dwuletnią kadencję. Dowódcę polowego powołuje Rada Szefów Sztabów z kraju, w którym realizowana jest operacja, po konsultacjach z dowódcą generalnym i rządem danego państwa. Misja rozpoczynałaby się na wniosek złożony przez państwo członkowskie do Sekretarza Generalnego LPA. W projekcie uwzględniono również konieczność ustalenia z krajem, w którym odbywa się misja, zasad organizacji wjazdu i wyjazdu oraz obowiązujących norm prawnych. W każdym bowiem z państw arabskich przepisy prawa są różne³⁸. Ustalenia szefów sztabów zostały przekazane prezydentowi Egiptu pod koniec czerwca 2015 r., a następnie miały stać się przedmiotem debaty w ramach Wspólnej Rady Obrony. Spotkanie to, zaplanowane na koniec sierpnia, zostało odwołane bezterminowo na wniosek Arabii Saudyjskiej, której prośba zyskała wsparcie Bahrajnu, Zjednoczonych Emiratów Arabskich, Kuwejtu, Kataru i Iraku³⁹.

³⁸ A. ELEIBA, *Joint Arab Force Implementations*, <https://english.ahram.org.eg/NewsContent/1/64/131584/Egypt/Politics-/Joint-Arab-Force-towards-implementation.aspx> (dostęp: 13 III 2022).

³⁹ *Arab League Postpones Joint Defence Council Meeting*, <https://english.ahram.org.eg/NewsContent/1/64/138913/Egypt/Politics-/Arab-League-postpones-Joint-Defence-Council-meetin.aspx> (dostęp: 10 IV 2022).

Zamrożenie dalszego procesu decyzyjnego wskazuje na niechęć ze strony Saudów do tego rozwiązania, choć oficjalnie takiego stanowiska nie wyartykułowali. Korzystniejsza wydaje się z punktu widzenia Rijadu koalicja stworzona *ad hoc*, z jaką mieliśmy do czynienia w przypadku działań podejmowanych w Jemenie.

Decyzję o powołaniu sił przesunięto na plan dalszy, nie podjęto żadnych wiążących decyzji i – wbrew oczekiwaniom Egiptu – na szczycie LPA w 2016 r. nie odbyła się finalizacja powołania sił. Po raz kolejny nie udało się na Bliskim Wschodzie wypracować wspólnego działania i przekuć odnowionej formuły w działające siły. Wynikało to z wielu rozbieżności pomiędzy 22 państwami członkowskimi Ligi, braku jednej definicji terroryzmu czy opracowania katalogu organizacji uznanych za terrorystyczne. Trudne do przewyciężenia stały się obawy związane z poszanowaniem suwerenności państw w przypadku podejmowania decyzji o interwencji projektowanych sił. Nie ułatwiało zadania również odmienne podejście do toczących się już wojen domowych, które dzieli Arabów, np. Egipt jest za utrzymaniem w Syrii Baszra Asada, podczas gdy sprzeciwiała się temu chociażby Arabia Saudyjska. Do tej pory, jeśli myślano o kolektywnych działaniach, to rozpatrywano konflikty zewnętrzne, natomiast na Bliskim Wschodzie raczej należałoby mówić o tych wewnętrznych, co stanowi kolejny czynnik odsuwający realizację zamierzeń w czasie. Egiptowi nie udało się doprowadzić do powołania sił, głównie za sprawą stanowiska Arabii Saudyjskiej, co świadczyło o osłabieniu roli tego państwa w regionie. Należy jednak zauważyć, że corocznie odbywały się wspólne ćwiczenia wojskowe państw arabskich, co pozwoli w przyszłości lepiej skoordynować siły i zapewne powrócić do idei wspólnych sił LPA.

BIBLIOGRAFIA

Źródła drukowane

The Arab Convention for the Suppression of Terrorism, https://www.unodc.org/images/tldb-f/conv_arab_terrorism.en.pdf (dostęp: 10 VI 2022).

Arab Summit Statement, <https://www.cia.gov/readingroom/docs/LOC-HAK-172-3-11-5.pdf> (dostęp: 5 VI 2020).

Final Communique of the 26th Summit of the League of Arab States Sharm el-Sheikh, Egipt 9 Jumada II, 1436, <https://www.saudiembassy.net/statements/final-communique-%E2%80%8E26th-arab-league-summit> (dostęp: 17 XI 2023).

- Joint Defense and Economic Cooperation Treaty Between the States of the Arab League*, „Middle East Journal” 1952, vol. 6, no. 2, s. 238–240.
- Statement by President Abdel Fattah El Sisi at Arab-Islamic-American Summit*, Riyadh, 21/5/2017, <https://www.sis.gov.eg/Story/113123?lang=en-us> (dostęp: 10 VI 2022).
- Statement by the President of the Arab Republic of Egypt Before the 71st Session of the General Assembly*, https://gadebate.un.org/sites/default/files/gastatements/71/71_EG_en.pdf (dostęp: 11 XI 2017).
- Thirteen Hundred and Twentieth Meeting, Held in New York, on Wednesday, 16 November 1966, at 11 a.m.*, S/PV.1320, <https://www.un.org/unispal/document/auto-insert-185270/> (dostęp: 10 V 2023).
- Tunis Declaration Issued at the 16th Session of the Arab Summit, Held in Tunis on May 22–23, 2004*, https://www2.ohchr.org/english/law/compilation_democracy/league.htm (dostęp: 16 VI 2022).
- قرار إنشاء مجلس السلم والأمن العربي, <http://www.lasportal.org/ar/legalnetwork/Documents/%D8%A7%D9%84%D9%86%D8%B8%D8%A7%D9%85%20%D8%A7%D9%84%D8%A3%D8%B3%D8%A7%D8%B3%D9%8A%20%D9%84%D9%85%D8%AC%D9%84%D8%B3%20%D8%A7%D9%84%D8%B3%D9%84%D9%85%20%D9%88%D8%A7%D9%84%D8%A3%D9%85%D9%86%20%D8%A7%D9%84%D8%B9%D8%B1%D8%A8%D9%8A.pdf> (dostęp: 5 VI 2020).

Opracowania

- ACHARYA A., *Regional Military-Security Cooperation in the Third World: A Conceptual Analysis of the Relevance and Limitations of ASEAN (Association of Southeast Asian Nations)*, „Journal of Peace Research” 1992, vol. 29, no. 1, s. 7–21.
- Arab Spring in Egypt, Revolution and Beyond*, ed. B. KORANY, R. EL-MAHDI, Cairo–New York 2012.
- Arabska Wiosna w Afryce Północnej. Przyczyny, przebieg, skutki*, red. E. SZCZEPANKIEWICZ-RUDZKA, Kraków 2014.
- BANIA R., *Kuwejt w polityce Wielkiej Brytanii w latach 1958–1968*, Łódź 2009.
- CZORNIK K., *Intensyfikacja autorytaryzmu wojskowego w Egipcie w okresie prezydentury generała Abd Al-Fattaha As-Sisiego*, „Studia Polityczne” 2022, t. 50, nr 3, s. 61–84.
- DAKHLALLAH F., *The League of Arab States and Regional Security: Towards an Arab Security Community?*, „British Journal of Middle Eastern Studies” 2012, vol. 29, no. 3, s. 392–411.
- HASSOUNA H., *The League of Arab States and Regional Disputes: A Study of Middle East Conflict*, New York 1975.
- IBRAHIM R., *Regional Organisation and Internal Conflict: The Arab League and the Arab Spring*, [w:] *BCP Papers*, vol. 4, no. 2, Rio de Janeiro 2016, s. 6–31.

- MORRIS B., 1948. *A History of the First Arab-Israeli War*, New Haven 2009.
- The New Middle East, Protest and Revolution in the Arab World*, ed. F.A. GERGES, New York 2014.
- OSIEWICZ P., *Stanowiska wybranych państw Bliskiego Wschodu wobec zmian politycznych w Egipcie. Wpływ na obecny stan stosunków dwustronnych*, „Przegląd Strategiczny” 2015, nr 8, s. 157–170.
- POGOŃSKA-POL M., *Egipska wizja bezpieczeństwa regionalnego*, [w:] *System bezpieczeństwa zbiorowego w XXI wieku*, red. B. BISKORSKA, A.M. ZARĘBA, Lublin 2018, s. 181–194.
- POGOŃSKA-POL M., *Fauzi al-Kawukdzi i Abd al-Kadir al-Husajni w walce o niepodległość Palestyny*, „Acta Universitatis Lodzensis. Folia Historica” 2019, t. 105, s. 195–211.
- SHEMESH M., *Prelude to the Six-Day War: The Arab Israeli Struggle Over Water Resources*, „Israel Studies” 2004, vol. 9, no. 3, s. 1–45.
- SHLOMO A., *Israeli Air Force Operations in the 1948 War. Israeli Winter Offensive Operation Horev, 22 December 1948 – 7 January 1949*, West Midlands 2015.
- TAL D., *War in Palestine 1948. Strategy and Diplomacy*, London–New York 2004.
- TESSLER M.A., *A History of the Israeli-Palestinian Conflict*, Bloomington–Indianapolis 1994.
- YITZHAK R., *The Question of Arab Solidarity in the 1948 War: Political Interest Versus Military Considerations*, „Mediterranean Quarterly” 2008, vol. 19, no. 2, s. 20–21.
- ZDANOWSKI J., *Bliski Wschód 2011: bunt czy rewolucja*, Kraków 2011.
- ZDANOWSKI J., *Państwo Islamskie w Iraku i Syrii (ISIS) a ład światowy*, „Krakowskie Studia Międzynarodowe” 2018, t. 15, nr 3, s. 257–271.

Rozprawy doktorskie

- KRÖNING L., *The Arab League and the Arab Spring. Strategic Reconfiguration in Response to New Security Challenges*, praca doktorska pod kierunkiem Bertranda Badie, 2013.

Netografia

- AFIFY H., *Many Challenges Facing Proposed Joint Arab Military Force*, <https://www.madamasr.com/en/2015/03/29/feature/politics/many-challenges-facing-proposed-joint-arab-military-force/9> (dostęp: 13 III 2022).
- AL-GAMAL S., *Arab Joint Force to Be Deterrent*, Moroccan FM, <https://english.ahram.org.eg/NewsContent/2/8/126577/World/Region/INTERVIEW-Arab-joint-force-to-be-deterrent-Morocco.aspx> (dostęp: 11 V 2022).
- AL-GAMAL S., *More Consultation Was Needed Before Announcing Joint Arab Force*, Iraqi FM, <https://english.ahram.org.eg/NewsContent/1/64/126560/Egypt/Politics-/INTERVIEW-More-consultation-was-needed-before-anno.aspx> (dostęp: 11 V 2022).

- Arab League Postpones Joint Defence Council Meeting*, <https://english.ahram.org.eg/NewsContent/1/64/138913/Egypt/Politics-/Arab-League-postpones-Joint-Defence-Council-meetin.aspx> (dostęp: 10 IV 2022).
- Arab League Secretary-General Call for Joint Arab Force*, <https://english.ahram.org.eg/NewsContent/1/64/124844/Egypt/Politics-/Arab-League-secretarygeneral-calls-for-joint-Arab-.aspx> (dostęp: 17 VIII 2022).
- BENLAKEHAL M., *Algerian Support for Arab Military Would Be 'Limited'*, <https://www.newarab.com/analysis/algerian-support-joint-arab-military-would-be-limited> (dostęp: 10 VI 2022).
- ELEIBA A., *Joint Arab Force Implementations*, <https://english.ahram.org.eg/NewsContent/1/64/131584/Egypt/Politics-/Joint-Arab-Force-towards-implementation.aspx> (dostęp: 13 III 2022).
- League of Arab States Discusses Proposed Amendments to its Charter*, <https://cihrs.org/league-of-arab-states-discusses-proposed-amendments-to-its-charter/?lang=en> (dostęp: 17 VIII 2022).
- MALKAWI K., *'Feasibility of Planned Pan-Arab Force Depends on Details'*, <https://jordantimes.com/news/local/feasibility-planned-pan-arab-force-depends-details%E2%80%99> (dostęp: 6 X 2020).
- SHEIRA O., AMMASH M., *Arab League Summit Report*, https://www.files.ethz.ch/isn/189985/Arab-League-Summit-Report_GPoT_PU10.pdf (dostęp: 17 V 2022).
- SOLIMAN A., *All Eyes for Yemen, Joint Arab Military Forces at Sharm El-Sheikh Arab Summit*, <https://english.ahram.org.eg/NewsContent/1/64/126412/Egypt/Politics-/All-eyes-on-Yemen-joint-Arab-military-forces-at-S.aspx> (dostęp: 11 VI 2022).

Magdalena Pogońska-Pol

THE CONCEPT OF A JOINT ARAB FORCE OF THE LEAGUE OF ARAB STATES FROM 2015 AS A TOOL TO FIGHT AGAINST TERRORISM

Summary. In 2015, thanks to Egypt, the League of Arab States returned to the idea of establishing joint Arab forces. The idea is not a new concept, it first appeared in the 1950s. Under the Treaty on Common Defense and Economic Cooperation, the Joint Defense Council was established as a body responsible for coordinating the military effort of the Arabs. The Arab League then tried to respond to external conflicts and resolve intra-Arab disputes using peaceful means of resolving them, with a view to respecting the countries territorial integrity and Arab unity. The threats that appeared in the region after the Cold War, including terrorism, and the effects of the social protests known as the Arab Spring on the Middle East – the development of terrorist organizations, civil wars – led to the resumption of talks on military cooperation in the fight against the challenges. At the 26th Arab Summit in Sharm el-Sheikh in March 2015, it was proposed to create a joint Arab force as a rapid reaction force. For this purpose, the organizational structure was reformed and the competences of the Arab Peace and Security Council were expanded. Then, a draft agreement was developed specifying the goals, tasks,

method of operation and financing of these forces. Arab countries, despite their initially positive approach to the idea, were divided when this document was prepared. Opposition from Saudi Arabia and the Gulf states led to the project being frozen in time. These countries chose military cooperation by forming ad hoc coalitions.

Keywords: army, Arabs, Joint Arab Force, Arab League, Middle East, XXI century